

**EKOMUZEUM ORNAWA -
Kraina Na Trakcie
Węgierskim.**

*[Zestawienie Obiektów
- ocena zasobów]*

1. Przebieg inwentaryzacji zasobów EKOMUZEUM ORNAWA - Kraina Na Trakcie Węgierskim.

Inwentaryzację zasobów przeprowadzono z udziałem stowarzyszeń i instytucji z terenu gminy Krynica-Zdrój zainteresowanych promocją dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu. Do zbierania informacji wykorzystano opracowaną do tego celu ankietę rozesłaną do wszystkich uczestników projektu grantowego. Ankiety zawierała takie informacje jak:

- opis obiektu,
- położenie,
- charakterystyka obiektu,
- forma udostępnienia, okres udostępnienia,
- osoba do kontaktu, telefon mail.,
- odpłatność,
- potrzeby dowartościowania obiektu oraz szacowane koszty dowartościowania.

Obiekty zostały zaszeregowane do dziesięciu kategorii co będzie przydatne do tworzenia pakietów turystycznych.

Wymieniowe kategorie to:

- Walory przyrodnicze,
- Sztuka i rękodzieło, kultura,
- Warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne,
- Muzea, galerie i izby regionalne,
- Miejsca i obiekty historyczne,
- Produkty lokalne,
- Rekreacja na świeżym powietrzu,
- Noclegi,
- Kuchnia lokalna,
- Szlaki i questy.

Zebrane informacje zostały zestawione w utworzonej bazie zasobów w formacie Excel "EKOMUZEUM ORNAWA - Kraina Na Trakcie Węgierskim". Baza zostanie przekazana przyszłemu koordynatorowi ekomuzeum do wykorzystania podczas sporządzania ofert turystycznych oraz materiałów promujących ekomuzeum. W

perspektywie proponuje się wykorzystanie bazy danych do sporządzenia interaktywnej mapy ekomuzeum oraz aplikacji mobilnej.

Nie wszystkie obiekty spełniają wymogi zaliczenia ich do zasobów ekomuzeum, umieszczono je w zasobach rezerwowych. Poniżej prezentowane są ważniejsze obiekty. Należy podkreślić, że proces tworzenia bazy zasobów nie jest zakończony. Zbieranie informacji o zasobach EKOMUZEUM ORNAWA - Kraina Na Trakcie Węgierskim będzie prowadzony w sposób ciągły przez cały okres istnienia ekomuzeum.

2. Opis obiektów ekomuzealnych

2.1. Obiekty Ekomuzeum ORNAWA - Kraina Na Trakcie Węgierskim

Spośród inwentaryzowanych miejsc i obiektów wybrano 52 obiekty / miejsca i oferty, które będą tworzyły Ekomuzeum ORNAWA. Przy wyborze kierowano się następującymi kryteriami: 1) związek z lokalnym dziedzictwem przyrodniczym i kulturowo-historycznym, 2) dostępność, 3) możliwość doświadczenia czegoś więcej niż tylko oglądanie – np. spotkanie z twórcą, możliwość wzięcia udziału w warsztatach lub zajęciach edukacyjnych.

1. Pasięka Berest .

Berest 35 b; 33-380 Krynica Zdrój, tel. .: +48 (18) 477-86-21 email:pasięka@berest.pl

GPS: 49°30'06.0"N 20°58'00.6"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, produkt lokalny, walory przyrodnicze.*

Pasięka z tradycjami powstała w Bereście w 1984 roku jako kontynuacja gospodarstwa pszczelarskiego prowadzonego wcześniej na terenie dawnego województwa legnickiego. Pasięka pozyskuje głównie miód spadziowy, ponadto pozyskuje cały szereg produktów takich jak: pierzga, propolis, воск oraz w niektóre lata gatunki miodów z mniszka lekarskiego czy maliny leśnej. Pozyskuje się również w niektóre lata miód w innych terenach z pożytków takie jak rzepak, akacja, lipa. Pasięka prowadzi sprzedaż całego asortymentu produktów pszczelich.

Założyciel pasięki i jej główny gospodarz Czesław Jung, ma duże doświadczenie pszczelarskie jest "kopalnią wiedzy", jest również konsultantem z zakresu medycyny

naturalnej. W pasiece oprócz wspaniałych miodów i produktów pszczelich można nabyć również specyfiki wspomagające leczenie różnych schorzeń.

W pasiece prowadzone są wykłady, spotkania i pokazy dotyczące biologii życia pszczoł, gospodarki pasiecznej, właściwości produktów i specyfików pszczelich. Podczas spotkań prowadzona jest degustacja miodów, można również zakupić miod i produkty pszczele.

2. Świetlica "Świetlik" Centrum wsi Berest, remiza OSP. Kontakt sołtys tel. Bożena Warcholak-Zysek 514-590-700.

GPS: 49°30'11.6"N 20°58'13.8"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, produkt lokalny, sztuka i rękodzieło, kultura* .

Świetlica jest centrum kulturalnym, w którym odbywają się pokazy, warsztaty rękodzielnicze i kulinarne oraz cykliczne imprezy organizowane przez Stowarzyszenie Miłośników Małej Ojczyzny Berest. Podczas prowadzonych warsztatów zapoznać się można z techniką wykonania ozdób z wikliny papierowej oraz lepienia pierogów pod kierunkiem lokalnej gospodyni, z degustacją. Warsztaty kulinarne promują miejscową kuchnię, smakołyki łemkowskie i lachowskie. Na terenie świetlicy działają dwie amatorskie grupy teatralne dorosłych rekrutujące się z członków stowarzyszenia oraz młodzieżowe Koło Teatralne Centrum Berest. Grupy te przygotowują corocznie przedstawienia prezentowane na okolicznościowych imprezach. Świetlica jest miejscem okolicznościowych wystaw poświęconych historii miejscowości.

W obiekcie odbywają się cykliczne imprezy:

- W ostatnią sobotę września na zakończenia lata organizowane jest "Święto Ziemiaka". W programie występy miejscowej amatorskiej grupy teatralnej, warsztaty zależnie od możliwości osobowych, najczęściej wiklina papierowa, degustacja, poczęstunek w ramach warsztatów lepienia pierogów,
- Koniec maja lub początek czerwca „Dzień Rodziny”. Stowarzyszenie organizuje występy dla dzieci. Dzieciaki dla rodziców.
- Koniec lipca początek sierpnia organizujemy „Półmetek Wakacji” piknik integracyjny dla mieszkańców i gości.
- Przegląd kolędniczy organizowany pod koniec stycznia gromadzi zespoły z okolicy całej gminy.

Grupa kolędnicza Stowarzyszenia Miłośników Małej Ojczyzny Berest występuje też gościnnie na zaproszenie.

3. Kompleks edukacyjny - Izba Leśna oraz Ścieżka Przyrodniczo – Edukacyjna „Śladem pracy leśnika”. Obiekt Leśnego Zakładu Doświadczalnego w Krynicy-Zdroju mieści się na terenie osiedla Kopciowa.

Kontakt telefoniczny 504 298 264

GPS: 49°27'06.3"N 20°57'14.4"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, walory przyrodnicze.*

Izba składa się w dwóch pomieszczeń. W pomieszczeniu lekcyjnym przedstawione są różnego rodzaju eksponaty i pomoce dydaktyczne, które mają zapoznać zwiedzających z tematyką leśną. Ekspozycja składa się z tablic przedstawiających gatunki drzew występujących w lasach, okazów drewna różnych gatunków.

W gablotach umieszczone są zbiory owadów pożytecznych i szkodników, a także wyeksponowano nasiona i szyszki dla ukazania różnorodności występowania form w zależności od gatunku drzewa.

W drugim pomieszczeniu zapoznać się można z przedstawicielami fauny i flory występującej na terenie lasów karpackich. W pomieszczeniu tym urządzona jest retro kancelaria leśniczego z historycznymi przyrządami narzędziami używanymi w pracach leśnych.

W pobliżu budynku urządzona jest rabata z charakterystyczną roślinnością dla siedlisk leśnych Karpat.

W sąsiedztwie Izby Leśnej rozpoczyna się ścieżka przyrodniczo – edukacyjna „Śladem pracy leśnika”. Ścieżka zapoznaje z zakresem prac wykonywanych w leśnictwie, z fazami rozwoju drzewostanów. Poznać można kolejne etapy prac w leśnictwie: szkółkę leśną, odnowienia naturalne i sztuczne, sposoby pielęgnacji lasu i prowadzenia tzw. trzebieży.

Spacerując ścieżką poznać można zagrożenia zdrowotności lasu w trakcie jego rozwoju, przyczyny tych zagrożeń oraz sposoby ich zabiegania.

Temat który jest eksponowany na ścieżce to również przebudowa drzewostanów (przystosowanie składu gatunkowego drzewostanu odpowiedniego dla siedlisk), omówiony jest proces przebudowy, jego etapy oraz przedstawiony cel przebudowy.

Zobaczyć można także powierzchnie doświadczalne i badawcze, na których pracownicy naukowcy Wydziału Leśnego Uniwersytetu Rolniczego wykonują badania

4. Gospodarstwo Ekologiczne Ser Gal. Mochnaczka Wyżna 41,
tel. 12 034 114.

GPS: 49°27'13.0"N 20°58'34.6"E.

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, kuchnia lokalna produkt lokalny.*

Gospodarstwo ekologiczne zajmujące się przetwórstwem mleka i wyrobem serów. W gospodarstwie prowadzone są pokazy produkcji, warsztaty. W gospodarstwie można nabyć tradycyjne sery: osypki, gąłki, warkocze.

Podczas pokazów poznamy tradycję góralską.

5. Snycerka Myśliwska. Mochnaczka Niżna 12.;

Kontakt telefoniczny 509 015 170.

GPS: 49 ° 25'48.1 "N 21 ° 01'00.0" E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, sztuka i rękodzieło, kultura walory przyrodnicze, produkt lokalny.*

W budynku byłej leśniczówki prowadzone są warsztaty snycerskie, urozmaicone opowieściami myśliwskimi. Prowadzone zajęcia pozwolą poznać etapy tworzenia płaskorzeźby. Uczestnicy będą mogli spróbować wyrzeźbić dla siebie pamiątkę. W leśniczówce eksponowane są trofea myśliwskie gospodarza. Na życzenie urządzone są piesze wycieczki przyrodnicze po okolicy prowadzone przez gospodarza.

6. Rozlewnia Kropli Beskidu. Kontakt sekretariat te. 18 471 13 23.

GPS 49°23'24.0"N 21°00'41.9"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne.*

Miejsce gdzie jest produkowana (rozlewana do butelek) woda stołowa Kropla Beskidu. Zwiedzanie po kontakcie telefonicznym i uzgodnieniu terminu zwiedzania.

7. Pasięka „Na Hotarnym”. Tylicz ul. Konfederatów Barskich 44.

Tel.: (0-18) 4711392, 502 658 079 E-mail: krzysiekurban@poczta.onet.pl

GPS 49°23'12.2"N 21°02'56.7"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, walory przyrodnicze produkt lokalny.*

Gospodarstwo składa się z 3 pasiek stacjonarnych, z których największa znajduje się 50m. od drogi głównej, obok niej ołtarz polowy św. Ambrożego, pracownia pszczelarska i mały sklepik z produktami pszczelimi. W Pasiece można podglądać życie pszczół, zobaczyć jak powstaje miód oraz inne produkty pszczele, takie jak pyłek, propolis, pierzga, wosk pszczeli. O prowadzeniu pasieki, tradycjach pszczelarskich i nieocenionej roli owadów zapylających opowie właściciel pasieki. Możliwość degustacji 3 rodzajów miodu (wielokwiatowy, nektarowo-spadziowy, spadziowy) oraz pyłku kwiatowego i propolisu, możliwość nabycia produktów pszczelich.

8. Farma „Lama”. Tylicz. Tel. 720 020 590.

GPS 49°23'46.6"N 21°01'47.7"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, walory przyrodnicze, produkt lokalny, noclegi, rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze.*

Farma obejmuje stadninę koni (użytkowych i rekreacyjnych), mini – zoo (hodowla krów, kóz rasy saanen, owiec rasy wrzosówka i odmian mięsnych, świń, królików, gęsi, kaczek, bażantów, gołębi, pawi, przepiórek, synogarlic), hodowla psów rasowych (owczarek kataloński, Jack Russel Parsons Terrier, owczarek podhalański).

Na terenie farmy możliwa jest jazda konna przez cały rok na specjalnie przygotowanej arenie, w krytej ujeżdżalni lub w malowniczym górskim terenie. Dla najmłodszych możliwość przejażdżki na spokojnym koniku lub małym kucyku (grupy do 25 osób). Organizowane są również przejazdy bryczką (4 osoby), wozem konnym, a w zimie saniami. Przy stadninie prowadzony jest klubik jeździecki i hipoterapia.

W czasie wakacji organizowane są 7 lub 14 dniowe obozy konne dla dzieci i młodzieży, a we wrześniu kilkudniowe rajdy konne (grupy do 10 osób).

Przez cały rok organizowane są imprezy dla dzieci i dorosłych- ogniska, festyny, imprezy dla wycieczek szkolnych i przedszkolnych, imprezy dla firm, urodziny.

Dla szkół i przedszkoli organizowane są warsztaty tematyczne trwające 3 - 7 godzin.

Tematyka warsztatów: ŻYCIE NA FARMIE: przejażdżka na koniu/kucyku, zwiedzanie farmy, mini zoo z karmieniem zwierząt, dojenie kozy, wyrób masła lub sera, WIOSKA INDIAŃSKA: Przejażdżka na wozie, podchody przyrodnicze w terenie, strzelanie z

łuku, WARSZTATY DECOUPAGE: wykonanie pamiątek z farmy, Zawody wiejskie, zabawy z chustą, animacje, kuligi dla dzieci i tradycyjne ogniska z pieczoną baraniną.

9. Willa u Babci Mili. Tylicz ul. Kazimierza Wielkiego 23.

Tel. (18) 471-11-09 | kom. 503 325 770.

GPS 49°24'03.2"N 21°01'40.1"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, kuchnia lokalna, produkt lokalny, noclegi, rekreacja na świeżym powietrzu*

To klimatyczne miejsce prowadzone przez Bernardynę i Janusza Kieblesz.

W Willi można doskonale wypocząć, w „Szwarnym Szałasie” zorganizować biesiadę, z Gospodarzem –przewodnikiem zorganizować wycieczkę.

Skosztować tu można regionalnych przysmaków:

- placków pasterskich (proziaki) z serem ziołowym
- maszkatuli (pieczony ziemniak z bryndzą i oscypkiem).

Doskonały nocleg, wyśmienita kuchnia, szałas grillowy przystosowany do organizacji biesiad, gospodarz to doskonały przewodnik.

10. Barć Kamianna. Kamianna 17. Tel. (18)474-16-32.

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, kuchnia lokalna, produkt lokalny, noclegi, rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze.*

GPS 49°31'30.9"N 20°56'06.8"E

Pasieka "BARĆ" stoi w tej właśnie enklawie, gdzie można obserwować ciekawe życie społeczności pszczelej. Pozyskując dary natury przekazujemy je ludziom, a tym sposobem chcemy służyć swoim życiem i pracą innym. Zanim jednak Państwo nabędziecie te skarby natury opowiemy Wam o ich znaczeniu, wartościach i sposobie spożywania. Będąc u nas najpierw posmakujcie też miody aby wybrać ten, który najlepiej przypadnie do gustu. Zaopatrując się w pszczele dobrodziejstwa kupujecie "przepustkę " do zdrowia. Gabinet apiterapii odpowie Wam na szczegółowe pytania. Dodatkowe atrakcje jak: wyciąg narciarski, wycieczki po Ziemi Sądeckiej, spływ Dunajcem umilą Państwu pobyt. Bliskość Krynicy, Nowego Sącza, Gorlic pozwolą poznać kulturę i obyczaje regionu.

Pasieka "BARĆ" Kamianna prowadzi cztery rodzaje działalności:

1. Hodowla matek pszczelich.

2. Pozyskiwanie produktów pszczelich i wykorzystanie ich w apiterapii
3. Szkolenie praktyczne pszczelarzy oraz młodzieży ze szkół średnich i wyższych
4. Obsługa ruchu turystycznego

11. Gospodarstwo Rybackie "Pstrągowa Dolina". Łabowa 186.

tel. +48 18 475 13 35, kom. +48 691 916 082, e-mail: filip@pstragowadolina.pl

GPS 49°31'15.3"N 20°50'17.9"E

Kategorie: *warsztaty tematyczne i zajęcia edukacyjne, kuchnia lokalna, produkt lokalny, rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze.*

Gospodarstwo położone jest w otoczeniu lasów. Popradzkiego Parku Krajobrazowego w dolinie potoku Feleczyn. Wykorzystuje wodę o pierwszej klasie czystości pobieraną z potoku Feleczyn, który jest dopływem Kamienicy Nawojowskiej. Jego źródła znajdują się u stóp Hali Łabowskiej.

W gospodarstwie można poznać proces hodowli ryb. Z platformy wznoszącej się nad stawami hodowlanymi można oglądać wspaniałe okazy pstrąga czy jesiotra. Dalej stawy prowadzone w naturalny sposób porasta roślinność wodna: pałka, tatarak. Można tam napotkać zwierzęta: płazy, zaskrońca, wydrę.

Gospodarz chętnie dzieli się wiedzą dotyczącą hodowli ryb opowiada również o przyrodzie otaczającej gospodarstwo.

Gospodarstwo poleca własne produkty, które można spożyć na miejscu: pstrąga z patelni, pstrąga wędzonego, kielbasę z pstrąga.

12. Rancho u Tony'ego. Czarna 1. Tel. [18] 474 18 41.

GPS 49°28'00.5"N 21°00'54.7"E

Kategorie: *noclegi, kuchnia lokalna, rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze.*

"Rancho u Tony'ego" zaprasza na: odpoczynek w ciszy z dala od ludzi, smaczną domową oraz regionalną kuchnię, chleb wypiekany z mąki na własnych żarnach, cudowne widoki, "magiczne" zachody słońca, zbieranie bogactw lasu: borówki, jagody, poziomki, maliny, czernice, grzyby sporty ruchowe jak: spacery szlakami turystycznymi m.in. na górę Piorun oraz Lackowa, nordic walking, przejażdżki rowerowe, zimą narty klasyczne biegowe, kuligi, wędkarstwo itp.

Całorocznie działające „Ranczo” to 20 hektarowe łąki i lasy z zabudową: drewniany dom – 5 pokoi z łazienkami i TV, baczka, grille, zagroda dla zwierząt, pszczela pasieka, stawy rybne i ekologiczne ogrody warzywne.

Rancho w Czyrnej to oaza ciszy i spokoju, gdzie można dowolnie obcować z przyrodą uprawiać sporty od nordic walkingu, przez rowery aż po narty biegowe. Posiadamy do wypożyczenia 4 szt. rowerów górskich. Uroku dopełnia wybudowany w drewnie i kamieniu dom z pełnym wyposażeniem, drewniane altany, grill.

13. Rękodzieło – koronka klockowa – Wioletta Namysłowska.

ul. Nikifora Krynickiego 2 Krynica-Zdrój

GPS 49°25'16.9"N 20°57'49.2"E

Kategorie: *sztuka i rękodzieło, kultura, produkt lokalny.*

W rodzinie Pani Wioletty od wielu pokoleń tworzy się koronkę klockową. Serwety czy obrusy tworzone tą metodą są zwane „mercedesem” wśród koronek. Wprawne ręce przekładają klocki na które nawinięta jest nit. W ten sposób powstają prawdziwe arcydzieła.

W klimatycznym kioszeczku możemy też nabyć pisane współczesne ikony, małe akwarele, serwety tworzone na szydelku, rzeźby oraz cudne dekoracje wielkanocne (na wydmuszcze układane nitki w wielkanocne i wiosenne wzory).

Przewodnicy polecają to miejsce, ponieważ tu kupimy „prawdziwe” pamiątki.

14. Świetlica "Tropicale" - Warsztaty Bibułkowe Kwiaty.

Remiza OSP w Mochnacze Niżnej. Kontakt telefoniczny 577 808 909.

GPS 49°25'16.9"N 20°57'49.2"E

Kategorie: *sztuka i rękodzieło, kultura, produkt lokalny.*

W świetlicy prowadzone są warsztaty rękodzielnicze i kulinarne którym towarzyszą opowieści o historii miejscowości oraz panujących zwyczajach. Podczas warsztatów można zapoznać się różnymi technikami wykonywania regionalnych ozdób z bibuły, traw, suchych roślin, tkanin oraz poznać miejscową kuchnię. Spróbować przyrządzić tradycyjne potrawy. Zasmakować lokalnych smakołyków. Zajęcia trwają w zależności od uzgodnienia od 45 min do 2 godzin. Na życzenie możliwe jest oprowadzenie po kościele, dawnej cerkwi, oraz po obiektach zakonnych

15. Muzeum Dziejów Tylicza. Rynek 1 Tylicz. Tel. 503 325 770,

mail: ubabcimili@onet.pl

GPS 49°23'48.8"N 21°01'25.1"E

Kategorie: *Zabytki, kolekcje, sztuka i rękodzieło, kultura.*

Muzeum otwarto w lutym 2014 r. Inicjatorem i pomysłodawcą był przewodnik beskidzki i pasjonat historii Janusz Kieblesz. Do muzeum trafiły eksponaty z prywatnych kolekcji mieszkańców miejscowości. Mieści się ono w budynku dawnego ratusza i składa z kilku sal. Pierwsza jest to galeria przechodnia, gdzie można podziwiać rzeźby i obrazy tylickich artystów, stroje regionalne – polskie i łemkowskie, unikatowe skrzypce. W drugiej sali znajduje się wystawa kopii dokumentów od XVI-XX w., szafa tylicka, ślubanek, skrzynia wianową bez gwoźdza.

Kolejne pomieszczenie to sala konfederatów barskich, gdzie znajduje się kula armatnia z okopów konfederatów, pistolet z czasów konfederatów, tzw. Kurkowy, a także pozostałości z I i II wojny światowej. Jest tu również kącik sakralny – można zobaczyć mszały polskie i łemkowskie, kopię ksiąg miasta Tylicza i księgi sądowe. Kolejna sala poświęcona jest cechom rzemieślniczym, które działały kiedyś w Tyliczu. (warsztat tkacki w częściach, stoły: zegarmistrza, rymarza, gonciarski czy stolarski). Poza tym muzeum prezentuje rzeczy codziennego użytku oraz kącik sportowy (ciekawe sanki z Mistrzostw Świata w Krynicy, drewniane koło do roweru).

Ponadto można podziwiać wystawę zdjęć od 1900r. oraz zdjęcia - druk artystyczny wykonane w nowatorskim ujęciu, (autorem jest Maciej Strumiłło, подарował je Muzeum z okazji 650-lecia Tylicza).

16. Muzeum – Ośrodek Kultury Turystyki Górskiej na Jaworzynie Krynickiej. Telefon do schroniska: 18 471 54 09, 532 336 78.

GPS 49°25'18.8"N 20°53'36.2"E

Kategorie: *Zabytki, kolekcje, walory przyrodnicze.*

Jest to jedno z kilku działających w polskich górach tego typu muzeów prezentujących historię ich poznawania oraz przybliżających tradycje uprawiania turystyki górskiej w Polsce. Muzeum na Jaworzynie Krynickiej otwarto w 1970 roku. Jego ekspozycja poświęcona jest przede wszystkim historii turystyki na terenie Beskidu Sądeckiego oraz walkom partyzanckim w paśmie Jaworzyny Krynickiej.

Najcenniejszym eksponatem wystawy jest księga pamiątkowa pochodząca jeszcze z czasów przedwojennych. W 1944r. schronisko uległo spaleni, jednak księgę udało się uratować i zachować do dnia dzisiejszego. Można w niej oglądać wpisy pionierów zorganizowanej turystyki górskiej w Beskidzie Sądeckim, a także samego Jana Kiepurę. W muzeum znajdują się także gabloty poświęcone najwybitniejszym działaczom turystycznym (Kazimierz Sosnowski, pomysłodawca Głównego Szlaku Beskidzkiego, Walery Goetel - współtwórca przygranicznych parków narodowych). Oddzielna część wystawy dotyczy dziejów walk partyzanckich na tych terenach. Stanowiły one bardzo ważny epizod działań wojennych w regionie.

Od 30 lat w Sylwestra przed Muzeum Turystyki Gorskiej na Jaworzynie Krynickiej odprawiana jest tzw. Msza Ludzi Gór, poprzedzona procesją spod Kościoła Zdrojowego w Krynicy. Msza rozpoczyna się o godz. 22:30 i ma wyjątkowy klimat i piękną oprawę, uczestniczy w niej wielu działaczy turystycznych przewodników beskidzkich, a także wszyscy ci, którzy akurat tej nocy przebywają pod szczytem Jaworzyny.

17. Prywatne Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie "Łuczakówka".

ul. Halnej 37 Krynicy-Zdrój. Kontakt telefoniczny 507 497 694 lub 18 447-51-24.

GPS 49°24'27.4"N 20°56'43.8"E

Kategorie: *Zabytki, kolekcje, walory przyrodnicze.*

W muzeum znajduje się kilkaset spreparowanych zwierząt, wiele z nich to gatunki prawnie chronione. Zbiory były gromadzone przez ponad 30 lat, zazwyczaj są to ofiary różnorodnych wypadków drogowych, porażen prądem elektrycznym oraz padnięte w wyniku ciężkich zim lub ze starości i innych zdarzeń losowych, zbierania i pozyskiwania w formie prezentów. Wszystkie egzemplarze zostały spreparowane przez Pana Łuczaka do celów edukacyjnych. Są one pieczołowicie przechowywane w szklanych gablotach. Cała kolekcja objęta jest Certyfikatem wydanym przez Wojewodę Małopolskiego, wyrażającym zgodę na przetrzymywanie i posiadanie spreparowanych zwierząt objętych ochroną gatunkową.

W pierwszej sali - zwanej przez właściciela "Salą ptasią" znajduje się ponad 300 spreparowanych ptaków, głównie śpiewających, ozdobnych i łownych. Około 80% z nich to ptaki chronione. Ogromne wrażenie robi także Paw indyjski, umieszczony w swej pełnej krasie na suficie sali.

W drugiej sali zwanej "Salą zwierzyny grubej i drapieźników" znajdują się zbiory wieńców jelenich (około 80 szt.) i parostków sarnich (około 250 szt), łopaty Łosia, poroża Daniela i Muflona. W szklanych gablotach znajdują się natomiast spreparowane ssaki, drapieźniki i inna zwierzyna gruba. Na szczególną uwagę zasługują spreparowane w całości Wilki, Żbik, Wydra, Bóbr, Szopy Pracze, Rosomak, Ryś. Ogromne wrażenie robią egzemplarze zwierząt tworzące inscenizacje - m.in. lisy atakujące osłabionego dzika ze złamanym biegiem czy dwa gryzące się warchlaki.

Nie zawiedzie się ten, kto jest miłośnikiem polowań Safari. Można zobaczyć pięknie spreparowane medaliony zwierząt pozyskanych przez Pana Józefa w Namibii w farmach na pustyni Kalahari: Kudu Oryksa - zwanego antylopą końską, Sprinboka czyli antylopę skoczka, Hartebeesta (Bawolca) czyli antylopę krowią, Żyrafę oraz Strusia. Medaliony Antylopy Gnu i Guźca zostały natomiast подарowane muzeum przez zaprzyjaźnionego kolegę z którym razem przebywali na Safari. Oprócz trofeów zwierzyny, przywiezione z Afryki zostały także kolekcje motyli, patyczaków, okazy trzech gatunków akacji afrykańskiej, próbki skał z pustyni oraz sól wypiętrzoną z wnętrza ziemi w rejonach pustynnych.

Poza kolekcją zwierząt właściciel posiada ogromną kolekcję replik broni palnej, myśliwskiej i wojskowej, wzorce amunicji myśliwskiej szwedzkiej firmy "Norma". Na zakończenie zwiedzania właściciel pokazuje swój unikalny własnoręcznie wykonany karabin, którego kolba w całości pokryta jest masą poroży jeleniowatych i parostków sarnich - robi ogromne wrażenie.

18. Quest „Skarby Konfederatów Barskich”. Początek przy Cerkwi pw. Św. Jana Ewangelisty w Muszynie.

GPS Początek tu punkcie - 49°22'55.8"N 21°04'17.9"E

Kategorie: *Zabytki, kolekcje, miejsca i obiekty historyczne, walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Questing to rodzaj gry terenowej polegającej na odkrywaniu różnych miejsc historycznych, przyrodniczych lub kulturowych. To rodzaj nieznakowanego szlaku (można porównać to do podchodów), którym wędruje się w terenie kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach, z koniecznością uzupełniania tekstu. Jest to gra ściśle związana z konkretnymi miejscami posiadająca funkcje edukacyjne.

Quest prowadzi do miejsc historycznych związanych z Konfederacją Barską. Muszynka posiada miejsce związane z pobytami Konfederatów Barskich, w postaci najlepiej zachowanego obozu warownego, autorzy questu utworzyli go w oparciu o ten właśnie fragment naszej historii.

19. Quest po Tyliczu. Początek trasy questu na parkingu rozlewni Kropli Beskidu (CocaCola). Kontakt do przewodnika tel. 503325770.

GPS Początek trasy questu - 49°23'24.8"N 21°00'43.6"E

Kategorie: *Walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Quest prowadzi po ciekawych miejscach miejscowości poznajemy historię. Wyprawa zapoznaje z największym dziedzictwem Beskidu Sądeckiego – WODĄ, w postaci źródeł wód mineralnych, mofet, wodospadów, rzek i potoków. Podczas gry można poczuć oddech ziemi, usłyszeć bulgotkę i posmakować tylickich wód mineralnych.

20. Okopy Konfederatów Barskich – Rezerwat Historyczny. Muszynka.

GPS 49°22'04.4"N 21°04'49.5"E

Kategorie: *miejsca i obiekty historyczne, walory przyrodnicze.*

W 1963 roku utworzono tutaj rezerwat przyrodniczo-historyczny „Okopy Konfederatów Barskich”, (będącego częścią Popradzkiego Parku Krajobrazowego). Rezerwat zajmuje obszar 2,26 ha i ma zadanie chronić umocnienia pozostałe po obozie Konfederatów, a także stanowiska dziewięciśła bełodygowego i podkolana białego. Okopy konfederackie - warowny obóz nad Muszynką – wykonany został w 1769 r. na grzbiecie góry Jawor, nad starym szlakiem handlowym z przełęczy Tylickiej. Położenie zapewniało możliwość działań militarnych i schronienie przed wojskami carskimi. Był to największy obóz Konfederatów na Sądecczyźnie, przez pewien okres centralny ośrodek administracyjny – gospodarczy konfederacji (pow. obozu wynosiła 8400 m²). Otoczono go elementami fortyfikacji polowych, składających się z przedpiersia, rowu oraz stoku przed rowem. Najlepiej zachował się właśnie rów, mający długość około 535 m. Umocnienia czołem były zwrócone w kierunku pn-wsch. W obozie tym dwukrotnie przebywał Generał Kazimierz Pułaski, skąd później udał się z wojskami pod Lackową. Obóz nad Muszynką został wówczas zajęty przez wojska austriackie.

21. Ścieżka przyrodniczo – edukacyjna „Na Rakowsku”. Przy drodze Tylicz-Powroźnik.

GPS Początek w punkcie - 49°23'19.8"N 21°00'37.3"E

Kategorie: *walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Ścieżka przebiega przez najciekawsze fragmenty leśnictwa Tylicz, ukazując specyficzne cechy beskidzkiej przyrody i niektóre zagadnienia gospodarki leśnej.

Zobaczyć tu można charakterystyczne dla tego rejonu źródła szczawy, efekty należycie prowadzonej gospodarki leśnej w terenach górskich, takich jak: przebudowa osłabionych przez silne wiatry świerczyn czy też przebudowa przedplonowych drzewostanów sosnowych na gruntach porolnych, jodłowy drzewostan nasienny z licznymi okazami jodeł o imponujących rozmiarach.

Podczas wędrówki podziwiamy osobliwości przyrodnicze doliny rzeki Muszynki oraz charakterystyczne punkty krajobrazowe tj. przełom rzeki, stary kamieniołom. Ścieżka kończy się na biwaku Kamienny Krąg – miejscu, gdzie każdy może odpocząć i zregenerować siły, są tam wiaty pod którymi możemy się schronić w czasie deszczu, jak również wyznaczone miejsce na ognisko.

22. Ścieżka przyrodniczo – edukacyjna „Ptaki okolic Bradowca”.

Przy drodze Tylicz-Powroźnik.

GPS Początek w punkcie - 49°22'39.5"N 21°00'32.8"E

Kategorie: *walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Ścieżka zaprasza na spacer ornitologiczny, podczas którego poznajemy gatunki okolicznych ptaków (awifaunę) i najciekawsze aspekty związane z ich biologią i ochroną. Kolejne przystanki pozwolą poznać ptaki leśne, terenów otwartych, związane z zamierającymi i martwymi drzewami i ptaki nadrzeczne. Bytują tu nawet gatunki rzadsze, wymagające specyficznych siedlisk – orzeł przedni, derkacz, bocian czarny. Trasę ścieżki „Ptaki okolic Bradowca” przygotowało Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków we współpracy z Leśnym Zakładem Doświadczalnym w Krynicy-Zdroju w ramach projektu „Inwentaryzacja kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz stworzenie systemu ich monitorowania i ochrony” współfinansowanego przez Szwajcarię.

23. Trasa Nikifor wokół Krynicy.

GPS Początek w punkcie - 49°24'55.7"N 20°57'21.7"E

Kategorie: *walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Trasę rozpoczynamy z Krynickiego Deptaka spod Informacji Turystycznej. Wychodzimy z deptaku ulicą Kraszewskiego i po 850 metrach skręcamy w prawo w ulicę św. Włodzimierza. Po ostrym podejściu mijamy cmentarz z nagrobkiem Nikifora a następnie cerkiew prawosławną. Wokół cerkwi znajduje się Park Miniatur Architektury Drewnianej. Powyżej cerkwi skręcamy w lewo w stromą polną ścieżkę, kierując się na Muzeum Przyrodnicze. Po 300 metrach skręcamy za schodami w prawo i podążamy czerwonym szlakiem przez las. Po 800 metrach szlak czerwony skręca w lewo a my podążamy prosto. Po kolejnych 700 metrach skręcamy w lewo i łączymy się z żółtym szlakiem, którym podążamy na Przełęcz Krzyżową, gdzie przez chwilę połączymy się z Trasą Kiepurą. Dalej udajemy się żółtym i niebieskim szlakiem i po 350 metrach rozstajemy się z Kiepurą i skręcamy w prawo w stronę Słotwin. Spacerując polną drogą mijamy po lewej stronie wyciągi narciarskie i po 1 kilometrze dochodzimy do drewnianej cerkwi. Za nią skręcamy w prawo w ulicę Słotwińską i wracamy do Krynicy piechotą lub busem z pobliskiego przystanku.

Po wejściu na deptak po lewej stronie znajduje się pomnik siedzącego Nikifora, a po przejściu kolejnych 500 metrów za rzeką Kryniczanka w ostatnim drewnianym budynku Romanówka, siedzibę swoją ma Muzeum Nikifora.

24. Trasa Kiepura wokół Krynicy.

GPS Początek w punkcie - 49°25'26.7"N 20°57'27.4"E

Kategorie: *walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Trasę rozpoczynamy z ulicy Piłsudskiego „pod Hawaną” spod pomnika Jana Kiepurą. Przechodzimy na drugą stronę ulicy na Dąbrowskiego i dochodzimy do mostku gdzie skręcamy w lewo. Dalej podążamy ulicą Zieloną i po 750 metrach wchodzimy do lasu i dalej w górę szlakiem zielonym. Po kolejnych 1200 metrach łączymy się na chwilę z Trasą Nikifora i razem przechodzimy przez Przełęcz Krzyżową a 350 metrów za nią rozstajemy się z Nikiforem i skręcamy w górę w lewo. Teraz spacerując szlakiem żółtym i niebieskim podziwiamy z lewej strony Jaworzynę Krynicką a po prawej wyciągi narciarskie Słotwiny. Po 2,5 kilometrach od rozstania z Nikiforem szlak niebieski ucieka w lewo a my podążamy w prawo, pilnując do końca wyprawy szlaku żółtego. Na trasie mijamy szczyt Jaworzynka a po 8,25 kilometrach od rozpoczęcia wyprawy, przechodzimy przez ulicę i kierujemy się drogą asfaltową do lasu. Po 250

metrach ulica skręca ostro w lewo a my wchodzimy na polną drogę na wprost i w dalszym ciągu pilnujemy żółtych znaków. Po 4 kilometrach dochodzimy do skrzyżowania z ulicą Zieleniewskiego i skręcając w prawo w dół wracamy do Krynicy. Wracając ulicą Pułaskiego po prawej stronie mijamy Patrię.

25. Trasa Nordic Jaworzynka Krynica-Zdrój.

ul. Cmentarna 3, Krynica-Zdrój

GPS Początek w punkcie - 49°24'27.8"N 20°57'04.4"E

Kategorie: *rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Szlak zostanie wytyczony mało uczęszczanymi ulicami i drogami polnymi znajdującymi się na terenie miasta Krynica - Zdrój, co umożliwi dyskrecję turystom poruszającym się w stylu „nordic walking”. Szlak liczyć będzie 6 km, rozpoczynać się i kończyć będzie przy Cerkwi pw. Św. Włodzimierza w Krynicy. Prowadzić będzie południowym stokiem góry Krzyżowej tworząc pętlę wokół cerkwi pw. Św. Włodzimierza.

Projekt zakłada uruchomienie stałej oferty, której sposób organizacji będzie skoordynowany z dostępnością innych atrakcji turystycznych – (m.in. obiektów położonych na Szlaku Architektury Drewnianej). Początek ścieżki zlokalizowany zostanie w miejscu, w którym znajduje się ciekawy i jeszcze mało odwiedzany przez turystów obiekt sakralny, który będzie udostępniany zainteresowanym osobom. Beneficjentami zadania będą głównie osoby wypoczywające w uzdrowisku, którym zaoferowana zostanie dodatkowa propozycja rekreacji.

26. Narciarskie Trasy Biegowe "u Leśników".

GPS Początek w punkcie - 49°24'52.6"N 20°55'38.7"E

Kategorie: *rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Trasy do narciarstwa biegowego o łącznej długości 6 km. naśnieżane, ratrakowane poprowadzone są stoku Jaworzyny po halach i terenach leśnych. Przy trasach znajduje się duży parking i dobrze wyposażona wypożyczalnia biegowego sprzętu narciarskiego. Poszczególne trasy zróżnicowane są pod kątem stopnia trudności.

1.zielona - o długości ok. 500 m - dla dzieci i uczących się chodzić lub biegać (oświetlona sztucznie),

2.żółta - o długości ok. 2400m – dla początkujących (oświetlona sztucznie)

3.niebieska - o długości ok. 2800 m - dla zaawansowanych oraz ekstremalna (nieoświetlona, dostępna tylko w dzień).

27. Ścieżka przyrodniczo – edukacyjna „Na stoku Jaworzyny Krynickiej”.

GPS Początek w punkcie - 49°25'05.0"N 20°53'43.9"E

Kategorie: *rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Pierwszy przystanek ścieżki znajduje się na szczycie Jaworzyny Krynickiej (1114m. n.p.m.), na który można wjechać Kolejką Gondolową (dojazd od skrzyżowania koło szpitala w Krynicy w prawo ulicą Czarny Potok – ok. 3,5 km) lub wejść pieszo czerwonym lub zielonym szlakiem PTTK. Koniec ścieżki w Poblżu Parku Linowego na tzw. Izworze.

28. Ścieżka edukacyjna na Górze Parkowej.

GPS Początek w punkcie - 49°24'52.3"N 20°57'30.7"E

Kategorie: *rekreacja na świeżym powietrzu, walory przyrodnicze, szlaki i questy.*

Las na stokach Góry Parkowej jest doskonałym terenem spacerowym znajdującym się w centrum miasta. Poza walorami turystycznymi i estetycznymi posiada ogromne walory edukacyjne. Obszar ten jest terenem unikatowym w skali kraju – porastający Górę Parkową las, który wraz z infrastrukturą tworzy Park Zdrojowy, został wytyczony już w 1810r i do dziś zachował się pierwotny układ ścieżek. Na początku XX wieku, z inicjatywy prof. E. Chodzickiego dosadzono tu liczne gatunki egzotyczne i rzadkie, poszerzono ścieżki, wykonano przecinki odsłaniające piękne widoki. Wtedy również wytyczono trasę kolejki terenowej. Podążając trasą ścieżki przyrodniczej, wśród leśnych gęstwiny możemy oglądać liczne jeziora osuwiskowe (siedliska rzadkich płazów oraz ptactwa wodnego). Inne atrakcje ścieżki to piękne XIX-wieczne altany parkowe, źródła wody mineralnej oraz przepiękna panorama ze szczytu Góry Parkowej (741 m . n.p.m.).

29. Pomnik przyrody "Czarna Młaka". Powroźnik.

GPS 49°21'24.1"N 20°56'19.7"E

Kategorie: *walory przyrodnicze.*

Jest to pomnik przyrody o powierzchni 0,3 ha., to unikalny obiekt w skali kraju, o malowniczym otoczeniu. Staw powstał kilkaset lat temu poprzez wypełnienie wodą niecki powstałej w wyniku osunięcia się zbocza góry. Brzegi stawu są podmokłe i grząskie, porośnięte roślinnością bagienną. Lustro wody jest ciemne, pokryte kożuchami glonów. Niecka zamknięta jest wałem powstałym z rumoszu skalnego. Rośnie tu wiele ciekawych roślin bagiennych i torfowiskowych, a całość otacza starodrzew jodłowy, który dodatkowo potęguje poczucie ciemności i izolacji od cywilizacji.

Miejsce przez lata było owiane legendami. Według podań, w okolicach tego miejsca mieli bez wieści przepadać ludzie, a „czarne moce” miały wciągać w ponure bagnisko całe zaprzęgi konne zwożące drzewo z lasu.

- Zabytki. W kategorii tej znajdują się budynki sakralne wchodzące w skład Szlaku Architektury Drewnianej w Małopolsce. Są to przeważnie kościoły dawne cerkwie z pięknym wystrojem.

30. Cerkiew pw. św. Michała Archaniola w Polanach.

GPS 49°31'08,9"N 20°59'21,4"E

31. Cerkiew pw. św. św. Kosmy i Damiana w Bereście.

GPS 49°30'09,00"N 20°58'17,05"E

32. Cerkiew pw. św. św. Kosmy i Damiana w Piorunce.

GPS 49°29'31,3"N 20°59'45,0"E

33. Cerkiew św. Paraskewy Męczennicy w Czyrnej.

GPS 49°28'57,6"N 21°01'16,5"E

34. Cerkiew pw. św. Michała Archaniola w Mochnaczce Niżnej.

GPS 49 ° 26'13.1 "N 21 ° 00'41.4" E

35. Kaplica pw. Narodzenia Bogurodzicy w Mochnaczce Niżnej.

GPS 49°26'00,8"N, 21°00'46,6"E

36. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Krynicy.

GPS 49°25'10.3"N 20°57'33.7"E

37. Cerkiew pw. św. św. Kosmy i Damiana w Tyliczu.

GPS 49°23'43.5"N 21°01'41.6"E

38. Kościół zabytkowy pw. św. Piotra i Pawła w Tyliczu.

GPS 49°23'54.7"N 21°01'26.6"E

39. Cerkiew pw. Św. Jana Ewangelisty w Muszynie.

GPS 49°22'56.7"N 21°04'21.1"E

40. Cerkiew pw. Św. Paraskewy w Kamiannej.

GPS 49°31'29.3"N 20°56'06.1"E

41. Figura Matki Boskiej Królowej Krynickich Zdrojów - Leśne Sanktuarium - Uzdrowienia Chorych.

GPS 49°25'00.4"N 20°57'34.6"E

Mistrz ołówka Artur Grottger zachwycony uroczym gąszczem leśnym i sławą cudownego źródła, zapragnął, aby ponad zdrojem wśród lasu na stopu góry stanęła statua "Matki Bożej Łaskawej", by płaszczem swym opiekuńczym otuliła Krynice, a od zdroju by na Nią spojrzenie swe mogli zwracać biedni chorzy... Wykonał piękny rysunek i z hojnej ofiarności wiernych w roku 1864 stanęła figura Matki Bożej, stała się cudowną leśną świątynią Krynicy.

Z czasem pod stopami niezliczonych pątników obsunęła się skała i w roku 1884 wzmocniono ją wysokim murem. W latach następnych ogrodzono żelazną balustradą. W roku 1943 gwałtowny huragan wyłamał wokół figury drzewa olbrzymi kładąc je pokotem bez naruszenia statuy Matki Bożej.

W roku jubileuszowym 1950 to sanktuarium leśne zostało poszerzone nowym podmurowaniem i ogrodzeniem z granitu tatrzańskiego. To święte ustronie, dziwnym czarem i urokiem owiane od świtu do nocy gromadzi szukających łaski u "Pocieszycielki Strapionych"... Liczne wota, podziękowania za łaski Tej, którą uwielbiamy "Uzdrowieniem Chorych", te wspaniałe "manifestacje religijne do Jej stóp w niedzielę majową, a przez cały rok indywidualne pielgrzymki wiernych Jej dzieci, te nabożeństwa w każdy czwartek wieczorem w kościele są wyrazem szczerego hołdu dla Królowej Zdrojów Krynickich.

42. Sanktuarium Matki Boskiej Tylickiej.

GPS 49°23'54.6"N 21°01'25.0"E

27 sierpnia 2016r. Biskup Tarnowski podniósł kościół pw. Imienia Maryi w Tyliczu do godności Sanktuarium Matki Bożej Tylickiej - Opiekunki Rodzin i Uzdrawienia Chorych.

W Sanktuarium oprócz Kościoła sanktuaryjnego z cudownym obrazem Maryi można skorzystać z drózek różańcowych, przy których wmurowane jest 20 kapliczek różańcowych połączonych ogromnym kamiennym różańcem. Dodatkowo przy wejściu na dróżki pielgrzymów witają pomniki bp. Piotra Tylickiego oraz króla Kazimierza Wielkiego.

Nad drózkami góruje Golgota - wymurowane z kamieni wzniesienie, w którym wykute są kaplice zawierające patriotyczne i religijne płaskorzeźby. Na szczycie Golgoty, na który prowadzi kręta, ale prosta i łagodna ścieżka znajdują się figury Jezusa Ukrzyżowanego, Matki Boskiej oraz św. Jana. Dookoła Golgoty domurowano grotty siedmiu boleści Matki Bożej. Wszystkie budowle i uliczki opatrzone są marmurowymi tablicami z wrytymi cytatami znanych Polaków, a także mądrościami życiowymi i fragmentami Biblii. Autorem i pomysłodawcą jest ksiądz Prałat Marian Stach.

- Walory przyrodnicze. W kategorii tej znajdują wiele obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej stanowiących wartość tego obszaru. Tworzą je między innymi pomniki przyrody. Niektóre elementy można połączyć w jeden produkt turystyczny są to źródła wód mineralnych, stare drzewa, itp.

43. Źródło mineralne Zdrój Główny (Tylicz – I) i pijalnia „Szczała” .

GPS 49°23'36.7"N 21°01'48.5"E

44. Źródło mineralne T 7 „Bradowiec”.

GPS 49°39'36.4"N 21°00'96.1"E

45. Źródło mineralne T 11 „Syhowne”.

GPS 49°38'92.7"N 21°01'09.9"E

46. Pomnik przyrody Diabelski Kamień.

GPS 49°25'10.5"N 20°54'26.5"E

47. Powierzchniowy Pomnik przyrody Las pod Jaworzyną .

GPS 49°25'10.8"N 20°54'26.4"E

48. Pomnik przyrody Lipa drobnolistna. Tylicz koło kościoła.

GPS 49°23'54.4"N 21°01'26.9"E

- 49. Pomnik przyrody Grupa lipy szeroko i drobnolistnych.** Tylicz na cmentarzu koło cerkwi.
GPS 49°23'42.9"N 21°01'41.6"E
- 50. Projektowany pomnik przyrody Przełom Rzeki Muszynka.**
W sąsiedztwie drogi Tylicz-Powroźnik.
GPS 49°22'37.3"N 21°00'30.1"E
- 51. Żeremia bobrowe - Bobrzysko.** Mochnaczka Wyzna.
GPS 49°27'01.3"N 20°58'20.0"E
- 52. Łąki na Słotwinach.** Krynica-Zdrój osiedle Słotwiny.
GPS 49°26'35.2"N 20°55'48.9"E

Na obszarze Ekomuzeum ORNAWA - Kraina Na Trakcie Węgierskim znajduje się jeszcze wiele obiektów historycznych, zabytkowych i przyrodniczych które można włączyć w projekt tworzenia ekomuzeum wymagać to będzie jednak głębszego opracowania, przeprowadzania badań, doposażenia w obudowę informacyjną, promocyjną i infrastrukturalną oraz przyjęcia rozwiązań organizacyjnych pozwalających na włączenie nowych tematów, obiektów i osób do produktu turystyczny jakim jest ekomuzeum. Przykładami ciekawych tematów o jakie można poszerzyć tematykę ekomuzeum; rozpoznanymi podczas prowadzenia inwentaryzacji zasobów, a nie wpisanych dotychczas jako element ekomuzeum; mogą być zasygnalizowane tu jako hasłowa:

- Łowcy reniferów w okolicach Tylicza. (*Ślady kultury świderskiej, 25 okazów z obsydianu, z okresu 9 tys.-11 tys. lat p.n.e. odkryte w roku 1976 przez dr. Krzysztofa Tunię*).
- Historia Tylicza: jako osady Ornawa w na szlaku między Polską a Węgrami, miasta Miastka w okresie Państwa Muszyńskiego (*planowane prace archeologiczne*).
- Konfederacja Barska (*planowane prace archeologiczne*).
- Kurierzy Beskidzcy w okresie okupacji Niemieckiej 1939-1945.
- Osadnictwo wołoskie, kultura łemkowska.
- Funkcjonowanie Uzdrowiska Krynica, rozwiązania technologiczne i organizacyjne.

- Osadnictwo w okresie lat 40-dziesiątych XX wieku, kultura osiedlonych grup etnograficznych.
- Żeremia bobrowe.
- Kolonie nietoperzy.
- Zespoły roślinne i florystyka obszaru.

Przeprowadzona inwentaryzacja zasobów zebrała informacje na temat możliwości zaangażowania w projekcie ekomuzeum osoby posiadające zdolności rękodzielnicze i inne umiejętności pozwalające prowadzić pokazy i warsztaty. Kilka obiektów, ujętych we wcześniejszym zestawieniu, posiada takie osoby i prowadzi tego typu działania. Pozostała grupa nie ma możliwości prezentowania swoich umiejętności przez warsztaty i prezentacje ze względu na brak odpowiednich pomieszczeń z tego też powodu nie została ona umieszczona w niniejszym zestawieniu. Grupa ta stanowi rezerwę w bazie zasobów. Ramach projektu ekomuzeum należałoby wypracować w rozwiązania pozwalające na wprowadzenie rękodzieła oraz rzemiosła związanego z tradycją regionem w ofertę.

Osobnym tematem jest ujęcie w ofercie ekomuzeum ludzi uzdolnionych mieszkających na terenie gminy. Częściowo temat ten rozwiązany jest przez działające na terenie gminy zespoły amatorskie, które prowadzą zajęcia doskonalące warsztat, okazjonalnie występują na organizowanych imprezach. Część uzdolnionych osób nie jest włączona w działania promujące region mogące być włączone w ekomuzeum. To również problem do rozwiązania w programie ekomuzeum.

Amatorska działalność artystyczna, którą można zaliczyć do zasobów w kategorii Sztuka i rękodzieło, kultura to:

➤ **Zespół Regionalny Małe Pogranicze i Duże Pogranicze.**

Regionalny zespół „Małe Pogranicze” powstał pod koniec 2013 roku, zrzeszając utalentowane muzycznie dzieci od 4 do 15 lat. Dwa lata później dorośli mieszkańcy Tylicza i okolic stworzyli zespół „Duże Pogranicze”. Oba zespoły działają przy Stowarzyszeniu Odkryj Tylicz i przy wsparciu Centrum Kultury w Krynicy-Zdroju.

Swoją nazwą zespoły nawiązują do specyficznej mieszanki etnograficznej, jaka miała miejsce w Tyliczu – wsi leżącej na pograniczu Polsko – Słowackim, a przed Akcją Wisła (1947r.) częściowo zamieszkałej przez ludność Łemkowską.

W skład zespołów wchodzi razem ponad 50 osób w różnym wieku – od dzieci w wieku przedszkolnym i młodzieży po dorosłych i osoby starsze. Instrumentarium to

skrzypce i basy, a także tradycyjne instrumenty pasterskie - fujarki i trombity. Po dwóch latach istnienia udało się skompletować stroje regionalne dla wszystkich członków zespołu, a także wypracować bogaty repertuar, pozwalający zaprezentować się przed szeroką publicznością. Składają się nań pieśni w gwarze Czarnych Górali, jak również w języku łemkowskim. Liczne tańce, jakie prezentuje zarówno Małe, jak i Duże Pogranicze nawiązują do tradycji, obrzędów, a także prac rolnych, jakie odbywały się na tym terenie.

Zespół Regionalny Pogranicze bierze udział w wielu imprezach i przedsięwzięciach społecznych na terenie gminy Krynica-Zdrój, a także całego Powiatu Nowosądeckiego; reprezentuje gminę w trakcie zagranicznych wyjazdów do miast partnerskich, tworzy również oprawę podczas uroczystości kościelnych.

➤ **Koło teatralne "Centrum Berest".**

Koło działa od 2006 roku. Mamy na swoim koncie mnóstwo sukcesów, które udało się osiągnąć wspólnie z wieloma grupami. Sukcesy to między innymi Grand Prix PADDiM 2007, Grand Prix PADDiM 2013, Grand Prix PADDiM 2014, Grand Prix PADDiM 2018, zakwalifikowanie się do XXX Ogólnopolskiego Spotkania Amatorskich Teatrów Dramatycznych, Publicystycznych, Teatrów Poezji i Kabaretów Proscenium w Nysie, a także wiele nagród i wyróżnień na różnego typu przeglądach w Nowym Sączu, Starym Sączu, Krynicy-Zdroju, Muszynie. Koło współpracuje z wieloma instytucjami i firmami. Co roku swoimi występami uświetnia wiele imprez organizowanych przez te podmioty.

Koło teatralne prowadzi - z wykształcenia filolog, ukończył studia podyplomowe z oligofrenopedagogiki uprawniające do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, a także kurs instruktora zajęć teatralnych przygotowujący do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą. Ponadto prowadzi warsztaty teatralne od 2006 roku w SCESz w Bereście, a od 2009 w tej samej placówce zajęcia teatralne pod egidą Centrum Kultury w Krynicy-Zdroju. Posiada na swoim koncie mnóstwo sukcesów, które udało mu się osiągnąć wspólnie z wieloma grupami, które prowadził przez 8 lat istnienia koła.

W grupie występują oraz współpracują z nią bardzo uzdolnieni instrumentalności skrzypki - Joachim Drab, akordeonista - Karol Kieta, organista - Damian Drab, śpiew skrzypki - Anita Dudczak.

2.2. Święta lokalne

Inwentaryzacja wykazała, że na terenie Gminy Krynica-Zdrój organizowane są imprezy, o charakterze lokalnym oraz tematyce niezwiązanej z dziedzictwem obszaru. Postanowiono wybrać z tej listy wydarzenia, które w najciekawszy sposób pozwalają poznać specyfikę i doświadczyć dziedzictwa Ekomuzeum Ornawa. Wydarzenia te proponuje się umieszczać na bieżąco w kalendarzu na stronach www promujących projekt ekomuzeum. Przyjąć należy, że lista wydarzeń i świąt lokalnych nie jest zamknięta i do oferty ekomuzealnej mogą zostać włączone kolejne, które będą się wpisywać w spójną koncepcję Ekomuzeum Ornawa - Krainy na Trakcie Węgierskim.

3. Uwagi i propozycje po zakończeniu projektu grantowego MOWES - Nr E1/SS/07/G "Ekomuzeum".

Celem projektu było wdrożenie oferty ekomuzeum dla sołectw wchodzących w skład Gminy Krynica – Zdrój. W założeniach projektu było wypracowanie oferty, pakietów turystycznych, dla trzech grup o różnym profilu wiekowym i różnych zainteresowaniach. Ważnym działaniem w projekcie było zebranie informacji jakimi zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego dysponuje obszar ekomuzeum. Na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji oraz zebranych informacji stworzono bazę zasobów z których można będzie skorzystać podczas tworzenia oferty turystycznej. W skład bazy zasobów wchodzi 81 obiektów, które zostały skategoryzowane w dziesięciu kategoriach. Zaszeregowanie do kategorii ma służyć do profilowania oferty turystycznej. Baza wyodrębniono na trzy zbioru obiektów: gotowych do wykorzystania w tworzeniu pakietów, wymagających dowartościowania oraz rezerwowych. Zaszeregowanie do poszczególnych zbiorów ma ułatwić korzystanie z zasobów. Oprócz możliwości wybrania z zasobów obiektów gotowych do włączenia w ofertę można będzie określić potrzeby w dowartościowania obiektów, dobrojenia z sprzęt czy infrastruktur, przeprowadzenie szkoleń dla uczestników ekomuzeum. Będzie to ważne przy staraniu się o środki finansowe do wsparcia projektu ekomuzeum. Należy zaznaczyć że proces tworzenia bazy zasobów nie jest zakończony, będzie on trwał ciągle wraz z rozwojem ekomuzeum, przyjmowania nowych członków i powiększania obszaru działania. Jest dopiero to pierwszy etap tworzenia ekomuzeum. Tworzenie ekomuzeum przebiegać powinno w kilku etapach, które mogą być ponownie przeprowadzane w trakcie rozwijania ekomuzeum i przyłączania kolejnych Członków – obiektów/miejsc/ofert. Funkcjonowanie

ekomuzeum to proces, w którym do sieci na każdym etapie mogą dołączać kolejne miejsca, a tym samym stale poszerzać i uatrakcyjnić ofertę.